

Sosyal Davranış Öğretmen Değerlendirmesi Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması*

Adaptation of Teacher Assessment of Social Behavior Scale to Turkish Culture

Serdal SEVEN**

ÖZET

Bu çalışmada çocukların sosyal davranış özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılan ve Cassidy ve Asher (1992) tarafından geliştirilen "Sosyal Davranış Öğretmen Değerlendirmesi" ölçeğinin uyarlama çalışması için öncelikle gerekli izinler alınmış ve sonrasında geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Araştırmaya Muş Merkez'deki ilköğretim okullarının anasınıflarında öğrenim gören 141 çocuk ve bu çocukların 23 öğretmeni katılmıştır. Ölçeğin kapsam ve anlaşılabilirliği için, ölçek 7 alan uzmanına ve yapılan çevirinin uygunluğu için de 2 İngilizce alan uzmanına incelenmek üzere verilmiştir. Ölçeğin özgün formu ve Türkçe taslak formu üzerinde eşdeğerlik sağlandıktan sonra katılımcılar üzerinde uygulama yapılmıştır. Ölçeğin faktör yapısı AFA (Açımlayıcı Faktör Analizi) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi ile belirlenmiştir. AFA sonucunda; bulunan üç faktörün açıkladığı varyans % 79,97 olarak hesaplanmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda sınanan faktör yapısının gerçek verilerle iyi uyum gösterdiği doğrulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için iç tutarlılığa bakılmıştır. Bu amaçla Cronbach Alfa .89 olarak hesaplanmıştır. Oluşturulan alt-üst % 27'lik grupların madde ortalama puanları arasında fark t-testi ile hesaplanarak desteklenmiştir Bu analizler doğrultusunda ölçeğin, geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal yeterlilik, okul öncesi, prososyal, utangaçlık, saldırgan davranış .

Araştırmanın Türü: Araştırma

ABSTRACT

Introduction

A number of standardized teacher rating instruments have been developed to assess child behavior in the school setting. Some of these measure were designed primarily for clinical purpose, to identify problem behaviors associated with conduct disorder, attention-deficit/hyperactivity disorder (ADHD), or other related conditions. Teacher Assessment of Social Behavior scale is the one of most popular scale which is used at non-clinical researches.

In the world literature wide range of scales about social behaviors are developed, in Turkey there are almost no valid and reliable teacher based scales that can be used at present. That's why it seems considerably important that adapting new scales for social behaviors be generated. The purpose of this study is to adapt a valid and reliable scale that is considered necessary to determine social behaviors of preschool and elementary school's students.

Method

Working Group

The working group consists of 141 children, 67 females and 74 males, who are at the age of six from 15 primary school's 40 preschool departments in Muş City and their 40 preschool teachers.

Instrument

Children's social behavior in the peer group was assessed with the TASB (Cassidy & Asher, 1992). Teachers were asked to rate children on four behavioral dimensions: prosocial, aggressive, shy/withdrawn, and disruptive. Each dimension was assessed using three items, for a total of 12 items In order to minimize potential dependency in the ratings teachers provided for the different items, each item was presented on a different page. On each page a roster of all students' names appeared underneath the item, with a 5-point scale next to each name. The scale ranged from a "1" ("very uncharacteristic") to a "5" ("very characteristic"). Cronbach Alpha was ,91 for aggressive, ,89 for disruptive, ,88 for prosocial, ,62 for shy/withdrawn in Cassidy and Asher's (1992) study. In Rudolph and Clark (2001) calculated as the mean of the three items on the Prosocial, Withdrawn, Aggressive and Disruptive subscales. Because the Aggressive and Disruptive subscales were highly correlated.

TASB was prepared through these stages:

1. First it has been done some correspondence with authors, the writer of the scale, in terms of its adaptation to Turkish. After getting permission, TASB was translated. In this scope, this scale was translated into Turkish by two English Language Experts and the researcher. The items that were translated into Turkish are edited by a field expert and then translated into English again by another English Language expert. Each translation was looked for their meaning correspondence by compared with each other and it was determined that there was no difference between Turkish and English forms. The scale translated into Turkish was checked by a Turkish Language expert and it was redesigned in accordance with the suggestions of the experts. Finally, the researcher overviewed first its English then Turkish meaning correspondence and did necessary editions.

2. Whether the expressions in the scale were suitable for Turkish Culture and were adequate for measuring required characters were checked in the light of the views of nine experts working in the area of Child Development and Preschool

* Bu makale 1-3 Ekim 2009 tarihinde Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından Aydın Kuşadası'nda düzenlenen 18. Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi

Education. The experts were asked to evaluate each item in the scale as coherent or incoherent and to make suggestions in order to improve the items. Although the forms were sent to nine field experts, it couldn't be taken feedback from two experts; therefore, the evaluation of the scale was done according to the views of the seven field experts. Since all experts marked the TASB as "Coherent", the evaluation process wasn't done.

3. In order to identify intelligibility of the texts and to determine possible potential breakdowns based on the application of the scales, pre-pilot application first was done to the randomly selected eleven children at the age of six and their teachers (5) from Muş Yavuz Selim and Tandoğan Primary Schools in the scope of validity and reliability studies of the scales. No problem defined about TASB scale's items.

Data Analysis

For the analysis of data on the scale SPSS 13,0 and LISREL 8,80 were utilized. Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis (CFA) were employed to determine validity. As reliability analysis Alpha Cronbach Coefficient, the item-total correlations, and the differences between mean scores of upper 27% and lower 27% groups were examined.

Findings

Exploratory Factor Analysis was conducted to determine the construct validity of Teacher Assessment of Social Behaviors Scale by using principle Axis Factoring analysis which revealed three factors structure. The KMO value of the questionnaire was above ,87 and the meaningfulness value of Bartlett test was ,00. According to this finding, it is possible to state that the data is appropriate for factor analysis. The evaluation of results from the factor analysis was done based on the factor loadings. The items' factor loadings ranged between ,66-.96. Explained variance of three factors was computed as % 79,97. It is observed that factor 1 was explaining 46, 74 % of total variance, factor 2 was explaining 21 % of total variance and factor 3 was explaining 12,08 % of total variance. It was found that all items in the scale can differentiate the subgroup and upper group for the school adaptation ($p < .01$) and item-total correlation coefficient is .41-.80 ($p < .01$). Confirmatory Factor Analysis's was calculated for confirming the Scale's three factors. Confirmatory Factor Analysis results are as follows: $\chi^2=99,26$ ($N=141$, $sd=51$, $p=.00$), (χ^2/sd)=1,95, GFI= ,89, AGFI=.84, SRMR= .07 ve RMSEA= .08. Confirmatory Factor Analysis's results confirmed that tested data have well accordance with the ideal data. These findings indicate that three factors structure of Teacher Assessment of Social Behaviors Scale has a valid structure.

Cronbach Alpha reliability coefficient was found .89 for the scale. It is observed that, Cronbach Alfa internal coefficients for factor 1, factor 2 and Factor 3 scores were ,95, ,94 and ,74. As a result of these analyses, this scale is accepted to be reliable and valid.

Discussion

At the result of the study, a valid and reliable scale that is considered necessary to determine social behaviors of preschool and elementary school's students was adapted to Turkish Culture. As further studies, social behavior problems can be determined by using this scale. It is expected a framework for social competence will emerge as a result of studies which will use this scale.

Keywords: Social Competence, Preschool, Prosocial, Shyness, Aggressive behavior

The Type of Research: Research

Giriş

Son birkaç on yılda yapılan araştırmalar, altı yaşına kadar çocukların belirli bir düzeyde sosyal becerileri edinemedikleri takdirde hayatları boyunca risk altında olma olasılığının yüksek olduğunu göstermektedir (Parker ve Asher, 1987). Bu nedenle çocukların yeterli olumlu sosyal davranışlara sahip olmaları önemli görülmüştür. Sosyal davranışlar "sosyal yeterlilik" adı verilen daha geniş bir kavram kapsamında incelenmektedir.

Çocukların diğerleriyle sosyal ilişkilerinin yeterliliği "sosyal yeterlilik" kavramıyla ifade edilmektedir. Sosyal yeterlilik, Goldfried ve D'Zurilla (1969:161) tarafından "bir bireyin onu rahatlatacak değişik problem durumlarına uygun tepki gösterebilme yeterliliği ve etkililiği" olarak tanımlanmıştır. Sosyal yeterlilik içeren davranışlar bir takım kategorilerde incelenmektedir. NAEYC (National Association for the Education of Young Children) tarafından çocuklarda gözlenebilir sosyal yeterlilik davranışları kişisel nitelikler, akran ilişkileri ve sosyal beceriler olarak üç kategoriye ayırmıştır (Kostelnik vd., 2002). Kişisel nitelikler ilişkiye isteklilik, empati ve mizah gibi davranışları; akran ilişkileri diğerleri tarafından kabul görme, etkinliklere davet edilme davranışlarını içermektedir (Kostelnik vd., 2002).

Sosyal yeterlilikler ancak sosyal davranışların niteliği ile gözlenebilir. Bu yönüyle sosyal davranışlarda bireysel farklılıkları ölçme girişiminin kökleri Thorndike ve arkadaşlarının sosyal zekâ ile ilgili olan çalışmalarına kadar dayanmaktadır (Riggio, 1986). Tarihsel gelişimine bakıldığında, sosyal davranışların değerlendirilmesi için farklı boyutlarda değişik değerlendirme metotlarının olduğu görülmektedir. Sosyal davranışların değerlendirilmesinde kullanılacak bilgi pek çok kaynaktan toplanabilir. Örneğin, öğretmen, ebeveyn, akran raporları, gözlemler vb. (Gresham, 1988). Sosyal davranışların değerlendirilmesi için bilgi kaynaklarının çeşitliliğine ek olarak kaynaklardan toplanan bilginin türü de değişmektedir. Örneğin bilgi belirli davranışların belirli ölçümlerinden alınan genel bilgiler olabileceği gibi belirli zamandaki hikâyeler de

olabilir. Kaynakların değişkenliği ve özgünlüğü değerlendirmenin geçerliği ve güvenilirliği üzerinde anlamlı bir etki yapar (Gresham, 1988).

Çocukların sosyal davranışlarının değerlendirilmesinde pek çok geçerli ve güvenilir metot vardır (Gresham ve Elliot, 1984). Sosyal davranışları değerlendirme metotları, seçme ve tanımaya dayalı metotlar ve müdahale ve terapiye dayalı metotlar olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır (Forman, 1987).

Seçme ve tanımaya dayalı sosyal davranışları değerlendirme, var olan sosyal beceri problemini belirleme ve çocuğun ihtiyacı olan sosyal beceriyi seçme konularında bilgi sağlar. Sosyometri, öğretmen değerlendirmesi ve anket değerlendirmeleri bu tür değerlendirmede kullanılacak ölçeklere örnek olarak gösterilebilir (Forman, 1987).

Sosyal davranış değerlendirme yöntemleri sosyal davranışlara müdahalede, davranışın işlevsel analizi ile ilgili bilgiler sağlar. Bu yönüyle bu yöntemler planlama, tasarlama ve değerlendirme için kullanışlıdır (Forman, 1987).

Bacanlı (1999) sosyal davranışların ölçümünde kullanılan teknikleri genel olarak dört grupta toplamaktadır:

Davranışsal görüşme: Bu yolla kişinin geçmişini hakkında bilgi edinilmesi söz konusudur. Bu teknikte, bireyin davranışları ayrıntılı bir şekilde incelenir. İncelemenin konusu her defasında tek bir birey olduğu için, genişliğine değil, derinliğine bilgi toplanır.

Kendi kendini rapor ölçümleri: Kişinin kendini rapor ettiği ölçümlerdir. Yaygın olarak kullanılan tekniktir, çünkü uygulaması, cevaplandırılması ve değerlendirilmesi kolaydır. Sosyal Beceri Envanteri “kendini tanımla” türünden bir ölçektir.

Davranışsal gözlem: Bu yöntem, uzman, öğretmen ya da anne baba gibi bireyi çeşitli ortam ve durumlarda gözlemleyebilen kişilerin kişi hakkındaki rapor ve yargılarını ifade eder. Kendi kendini rapor türünde kişi kendi kendisini rapor ederken, davranışsal gözlemlerde kişiyi başkaları rapor eder.

Diğer teknikler: Bu grup yapılandırılmayan tekniklerdir. İlk akla geleni sosyometridir. Bu teknik uygulanarak bireyin sosyal davranışları ve bunun çevrede bıraktığı etki saptanabilir.

Okul ortamında çocukların sosyal davranışlarını ölçen öğretmen değerlendirmesine dayalı birçok standart ölçek geliştirilmiştir. Bunların bir kısmı hiperaktivite, davranım bozukluğunu gibi bir takım davranış problemlerini belirlemek için klinik amaçlı olarak üretilmişlerdir (Bierman, 2004). Klinik amaçlar dışında üretilenlerden en çok bilinenler: Çocuk Uyumu Öğretmen Gözlemi (The Teacher Observation of Child Adaptation- Revised) (Werthamer-Larsson vd., 1991); Çocuk Davranış Ölçeği (The Child Behavior Scale) (Ladd ve Profilet, 1996); Öğretmen Çocuk Değerlendirme Ölçeği (The Teacher- Child Rating Scale) (Hightower vd., 1986) ve Sosyal Davranış Öğretmen Değerlendirmesi (Teacher Assesment of Social Behaviors) (Cassidy ve Asher, 1992) ölçekleridir.

Cassidy ve Asher (1992) tarafından geliştirilen Sosyal Davranış Öğretmen Değerlendirmesi ölçeği alan yazında klinik amaçlar dışında en sık kullanılan ölçeklerden biridir. Kullanımının kolay olması, madde sayısının diğerlerine göre daha az olması özellikle ilgili sosyal davranışların farklı değişkenlerle birlikte ele alındığı çalışmalarda araştırmacılara avantaj sağlamaktadır (Bierman, 2004).

Dünya çapındaki alan yazında sosyal davranışların tespiti ile ilgili çok çeşitli ölçekler geliştirilmiş olmasına rağmen ülkemizde hâlihazırda sosyal davranış özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılacak geçerli ve güvenilir ölçekler sınırlı sayıdadır. Bu sebeple, sosyal davranışları ölçen yeni ölçeklerin üretilmesi veya dünya çapında alan yazında geçerliği kanıtlanmış mevcut ölçeklerin Türkçeye ve Türk kültürüne uyarlanması önemli görünmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Cassidy ve Asher tarafından geliştirilen “Sosyal Davranış Öğretmen Değerlendirmesi” ölçeğini Türkçeye uyarlamaktır.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Muş ili Merkez İlçedeki 15 ilköğretim okulunun 40 anasınıfındaki 6 yaşındaki (67-74 ay) tesadüfi olarak seçilmiş 141 (67 Kız, 74 erkek) öğrenci ve bu sınıflarda öğretmenlik yapan 40 anasınıfı öğretmeni oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Sosyal Davranış Öğretmen Değerlendirmesi (SDÖD) Ölçeği Cassidy ve Asher (1992) tarafından sosyal davranışları ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçek sosyal davranışları prososyal, saldırgan, utangaç/çekingen ve yıkıcı olmak üzere dört boyutta ölçmektedir. 12 maddeden oluşan bu ölçek her öğrenci için öğretmenleri tarafından puanlanır. Öğretmenler çocuğun sınıf arkadaşlarıyla ilişkilerini dört boyutlu olarak beş düzeyde puanlarlar. Ölçek, ilgili özelliğin çocukta karakteristik olarak görülme durumuna göre, “çok az karakteristik” 1, “biraz karakteristik” 2, “doğal” 3, “karakteristik” 4 ve “çok karakteristik” 5 olmak üzere düzeylere ayrılmıştır. Puanlamada potansiyel bağımlılığı aza indirmek için uygulamada her madde ayrı bir sayfada olmak üzere öğretmenlere verilmektedir. Ölçeğin güvenilirliği Cassidy ve Asher (1992) tarafından prososyal (.88), saldırgan (.91), utangaç/çekingen (.62) ve yıkıcı (.89) olarak bulunmuştur.

Rudolph ve Clark (2001), yaptıkları analizlerde yıkıcı ve saldırgan boyutları arasında yüksek düzeyde korelasyon ($r=.78$) bularak bu iki faktörün aynı sonuçlar ürettikleri yargısına varmışlardır.

SDÖD ölçeği şu aşamalardan geçerek hazırlanmıştır.

1. Türkçeye uyarlanma konusunda yazışmalar yapılarak ilgili izinler alındıktan sonra SDÖD ölçeğinin çeviri çalışması yapılmıştır. Bu kapsamda bu ölçek iki İngilizce dil uzmanı ve araştırmacı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Türkçeye çevrilen maddeler bir alan uzmanı tarafından düzenlenmiş, sonrasında başka bir İngilizce dil uzmanı tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Her iki çeviri birebir karşılaştırılarak anlam karşılığına bakılmış, Türkçe ve İngilizce formlar arasında farklılık olmadığı belirlenmiştir. Türkçeye çevrilen ölçek Türk Dili uzmanı tarafından incelenmiş, uzmanların önerileri doğrultusunda tekrar düzenlenmiştir. Son olarak araştırmacı tarafından önce İngilizce, sonra da Türkçe anlam karşılığı tekrar gözden geçirilmiş, gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

2. Ölçekte yer alan ifadelerin Türk Kültürü için uygunluğunun, ölçülmek istenilen özellikleri ölçmedeki yeterliği, Çocuk Gelişimi ve Okulöncesi alanında çalışan dokuz uzmanın görüşüyle incelenmiştir. Uzmanlardan, ölçekte yer alan her bir maddeyi amaca uygunluk bakımından “Uygundur, Uygun Değildir” şeklinde değerlendirmeleri ve ölçekte yer alan maddeleri geliştirmeye yönelik önerilerde bulunmaları istenmiştir. Dokuz alan uzmanına form gönderilmesine rağmen iki uzmandan geri bildirim alınamamış, ölçeğin değerlendirilmesi yedi alan uzmanının görüşüne göre yapılmıştır. SDÖD ölçeği için biri dışında bütün uzman görüşlerinin “Uygun” olarak işaretlenmesi nedeniyle bu işlemlerin yapılmasına gerek duyulmamıştır.

3. Ölçeklerin Geçerlik ve Güvenilirlik çalışması kapsamında öncelikli olarak Muş Merkez Yavuz Selim İlköğretim Okulu ve Tandoğan ilköğretim okulundaki tesadüfi olarak seçilen altı yaşındaki 11 çocuk için ve bunların öğretmenlerine (5 öğretmen) ölçeklerin uygulanmasına bağlı olarak metinlerin anlaşılabilirliğini ve ortaya çıkabilecek aksaklıkları belirlemek amacıyla ön pilot uygulama yapılmıştır. Ön pilot uygulamaya göre SDÖD ölçeğinde metinlerin anlaşılabilirliği ve uygulama ortamıyla ilgili herhangi bir aksaklık tespit edilmemiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS 13.0 ve LISREL 8.80 kullanılarak yapılmıştır. Ölçeğin geçerliliği Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), t-testi ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) istatistiksel yöntemleriyle yapılmıştır. Güvenilirliği ise Alpha Cronbach korelasyon katsayısı ile bulunmuştur.

Bulgular ve Yorumlar

Verilerin Açıklayıcı Faktör Analizi için uygunluğu Kaiser- Meyer- Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi ile incelenebilir. KMO'nun .60'dan yüksek, Barlett testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2004). Ölçeğin geçerlik çalışmalarında ilk aşama olarak ölçme aracının uygulanması sonucu elde edilen verilerin örneklem grubuna uygunluğu 0.001 düzeyinde, KMO değeri .87 Barlett Testi anlamlılık değeri 0.000 olarak bulunmuştur. Buna göre verilerin faktör analizine uygun olduğu söylenebilir.

SDÖD ölçeğine dair AFA analiz sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. AFA Sonuçları

Faktör/Madde	Ortak Varyans	Madde Yük Değeri		
		Faktör1	Faktör2	Faktör3
Saldırgan				
M12	,77	,84		
M8	,76	,87		
M4	,90	,92		
M6	,84	,90		
M10	,80	,87		
M2	,79	,86		
Prososyal				
M5	,93		,96	
M1	,89		,93	
M9	,89		,91	
Utangaç				
M3	,76			,85
M11	,72			,82
M7	,57			,66

Tablo 1’deki AFA analiz sonuçları, anlamlı olan ve isimlendirilebilen üç faktörlü bir yapının varlığını göstermiştir. Faktörler, toplam varyansın % 79,97’sini açıklamaktadır. “Saldırgan ve Yıkıcı ” olarak isimlendirilen birinci faktör, varyansın % 46,74’ünü “Prososyal” olarak isimlendirilen ikinci faktör varyansın % 21’ini ve “Utangaç” olarak isimlendirilen üçüncü faktör varyansın % 12,08’ini açıklamaktadır. Faktörün maddelerde açıkladığı ortak varyans ise, % 57–93 arasında değişmektedir. Faktör yük değerleri ise birinci faktör için ,84–,92 ikinci faktör için ,91–,96 üçüncü faktör için ,66–,85 arasında değişmektedir. Bu bulgu, Rudolph ve Clark (2001)’in yıkıcı ve saldırgan faktörlerini birleştirilmek suretiyle oluşturdukları üç faktörlü yapıyı desteklemektedir.

Ölçeğin üç faktörlü yapısının toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiği Doğrulayıcı Faktör Analizi (Confirmatory Factor Analysis) ile incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde değişkenler arasındaki ilişkiye dair daha önce belirlenen bir hipotez ya da teori, özlüce kurgulanan ya da keşfedilen faktöryel yapı sınanır (Cole, 1987; Sümer, 2000; Tabachnick ve Fidell, 2001). DFA’nde ölçeğin faktöryel yapısının (modelin) geçerliliğini değerlendirmek için ki-kare istatistiğinin yanı sıra çok sayıda uyum indeksi kullanılmaktadır. Bunlar içinde en sık kullanılanları, İyilik Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI), Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi (Adjusted Goodness of Fit Index, AGFI), Ortalama Hataların Karekökü (Root Mean Square Residuals, RMR veya RMS) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü’dür (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA).

Sosyal Davranış Öğretmen Değerlendirmesi Ölçeğinin üç faktörlü yapısının doğrulanması amacıyla yapılan DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri şunlardır: $\chi^2=99,26$ (N=141, sd=51, p=,00), (χ^2/sd)=1,95, GFI= ,89, AGFI=,84, SRMR= ,07 ve RMSEA= ,08. Alanyazında (Anderson ve Gerbing, 1984; Cole, 1987), GFI değerinin ,85’ten, AGFI değerinin ,80’den yüksek ve RMS değerinin ise ,10’dan düşük çıkması, “ χ^2/sd ” oranının ise 5’ten düşük çıkması (Jöreskog ve Sorbom, 1993; Sümer, 2000), modelin gerçek verilerle uyumu için birer ölçüt olarak kabul edilmektedir. Uyum istatistikleri sınanan faktör yapısının gerçek verilerle iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir. Bu bulgular Sosyal Davranış Öğretmen Değerlendirmesi ölçeğinin üç faktörlü yapısının geçerli bir yapı olduğunu göstermektedir.

Tablo 2’ de SDÖD ölçeğinin madde analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 2. SDÖD Madde Analizi Sonuçları

Madde	Madde-Toplam Korelasyonu	Ortalama		t	p
		Üst %27	Alt %27		
M1	,48	3,03	1,21	8,06*	,000
M2	,74	3,47	1,05	12,67*	,000
M3	,41	3,16	1,89	5,41*	,000
M4	,80	3,79	1,08	17,16*	,000
M5	,43	2,89	1,24	7,74*	,000
M6	,75	3,36	1,08	13,31*	,000
M7	,48	2,66	1,29	6,40*	,000
M8	,67	3,95	1,29	12,11*	,000
M9	,49	3,21	1,58	11,43*	,000
M10	,74	3,63	1,08	15,21*	,000
M11	,41	2,48	1,34	5,22*	,000
M12	,69	3,66	1,03	14,96*	,000

*P<.01

Tablo 2'deki t-testi sonuçlarına göre, testteki bütün maddelerinde %27'lik üst ve %27'lik alt gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Diğer taraftan ölçekte yer alan maddelerin madde-toplam korelasyonları .41 ile .80 arasında değişmektedir. Buna göre, ölçekteki maddelerin güvenilirliklerinin yüksek ve aynı davranışı ölçmeye yönelik oldukları söylenilebilir.

SDÖD ölçeğinin güvenilirlik değerleri Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. SDÖD Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri

	Alpha Cronbach	Madde sayısı
Testin tümü	.89	12
Saldırgan/Yıkıcı	.95	6
Prososyal	.94	3
Utangaç	.74	3

Tablo 3'de görüldüğü gibi, SDÖD ölçeğinden elde edilen puanların iç tutarlılığını değerlendirmek amacıyla hesaplanan alpha katsayısı, .89'dür. Alt faktörlerden Saldırgan/Yıkıcı .95, Sosyol .94 ve Utangaç .74 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular, SBÖD ölçeğinden elde edilen puanların güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Bu analizler doğrultusunda hazırlanan ölçeğin, geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Sosyal yeterlilikle ilgili araştırmalar dünyada ve ülkemizde gün geçtikçe artmaktadır. Buna karşılık ülkemizde öğretmen değerlendirmesine dayalı sosyal davranışları belirleyen geçerli ve güvenilir ölçeklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Sosyal Davranış Öğretmen Değerlendirmesi ölçeğinin geçerliliği yapılan analiz sonuçlarına göre örneklem grubuna uygunluğu 0.001 düzeyinde, KMO değeri .87, Barlett Testi anlamlılık değeri 0.000 olarak bulunmuştur. Buna göre verilerin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Yapılan Açımlayıcı faktör analizine göre ölçekteki faktörler, toplam varyansın % 79,97'sini açıklamaktadır. Bu oran güçlü bir yapıya işaret etmektedir. Ölçeğin orijinali dört faktörlü olmasına rağmen bu araştırmada üç faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu durum ölçeğin orijinalinden farklı olmasına rağmen Rudolph ve Clark (2001) tarafından ortaya atılan üç faktörlü yapı ile paralel bulunmuştur. Ölçekte yer alan maddelerin madde-toplam korelasyonları, .41 ile .80 arasında değişiyor olması maddelerin aynı davranışları ölçmeye yönelik olduğunu göstermiştir. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonuçları üç faktörlü yapının gerçek verilerle iyi uyum sağladığını göstermiştir. Ölçeğin güvenilirliği ise ölçeğin tümü (.88) ve alt faktörlerine göre (Saldırgan/Yıkıcı .95, Sosyol .94 ve Utangaç .74) yeterli bulunmuştur. Bu veriler doğrultusunda SDÖD ölçeğinin Türk Kültürüne uygun geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğuna karar verilmiştir. Böylece bu ölçeğin ülkemizde kullanılabileceği kanıtlanmıştır.

Sonuç olarak geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda elde edilen bulgular Sosyal Davranış Öğretmen Değerlendirmesi ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymuştur. Bu

ölçekten elde edilecek puanların okul öncesinde ve ilköğretimin birinci kademesinde grubunun sosyal davranışlarıyla farklı değişkenler arasındaki ilişkileri betimleyecek birtakım araştırmalar için yararlı olacağı düşünülmektedir. Diğer taraftan bu çalışmanın sosyal yeterlilikle ilgili ülkemizde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir yeni ölçeklerin kazandırılmasına öncülük etmesi beklenmektedir.

Kaynakça

- Anderson, J. C. ve Gerbing, D. W. (1984). The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness-of-fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika*, 49, 155-173.
- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bierman, K.L. (2004). *Peer rejection: developmental processes and intervention strategies*. New York: Guilford Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cassidy, J. ve Asher, S.R. (1992). Loneliness and peer relations in young children. *Child Development*, 63(2), 350-365. EJ 443 494.
- Cole, D.A. (1987). Utility of confirmatory factor analysis in test validation research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 1019-1031.
- Forman, S.G. (1987). *School based affective and social interventions*. NY: The Haworth Press.
- Goldfried, M.R. ve D'Zurilla T.J. (1969). A behavioral-analytic model for assessing competence. In C. Spielberger (Ed.), *Current topics in clinical and community psychology*, 1(151–196). New York: Academic.
- Gresham, F.M. (1988). Social skills: conceptual and applied aspects of assesment, training, and social validation, In J. C. Witts, S.N. Elliot, & F.M.Gresham (Ed.), *Handbook of Behaviour Therapy in Education*, 523-546. NewYork: Plenum Press.
- Gresham, F.M. ve Elliott, S.N. (1990). *Social skills rating system*. MN: Circle Pines, AGS.
- Gresham, F.M. ve Elliott, S.N. (1984). Assessment and classification of children's social skills: a review of methods and issues. *School Psychology Review*. 13(3), 292-301.
- Hightower, A. D., Work, W. C., Cowen, E. L., Lotyczewski, B. S., Spinell, A. P., Guare, J. C., & Rohrbeck, C. A. (1986). The Teacher-Child Rating Scale: A brief objective measure of elementary children's school problem behaviors and competencies. *School Psychology Review*, 15(3), 393-409.
- Jöreskog, K.G. ve Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Kostelnik, M.J, Whiren A.P, Soderman A.K, Stein L., Gregory, K. (2002). *Guiding Children's Social Development*. NY: Delmar Thomson Learning.
- Ladd, G. W., & Profilet, S. M. (1996). The Child Behavior Scale: A teacher-report measure of young children's aggressive, withdrawn, and prosocial behaviors. *Developmental Psychology*, 32(6), 1008-1024.
- Parker, G. ve Asher, S.R. (1987). Peer relations and later personal adjustment: are low-accepted children at risk? *Psychological Bulletin*, 102(3), 357-389.
- Riggio, R.E. (1986). Assessment of basic social skills. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(3), 649-660.
- Rudolph KD. ve Clark AG. (2001), Conceptions of relationships in children with depressive and aggressive symptoms: Social-cognitive distortion or reality?, *Journal of Abnormal Child Psychology*, Feb;29(1):41-56.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6) 49-74.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L.S. (2001). *Using multivariate statistics* (4. Baskı). Boston: Allyn and Bacon.
- Werthamer-Larsson, L., Kellam, S. G., & Wheeler, L. (1991). Effect of first grade classroom environment on child shy behavior, aggressive behavior, and concentration problems. *American Journal of Community Psychology*, 19, 585–602.

Ek

Sosyal Davranış Öğretmen Değerlendirmesi Ölçeğinin Maddeleri;

1. Bu çocuk diğer çocuklarla işbirliği içindedir- paylaşır ve sırasını bekler.
2. Bu çocuk kavgaları başlatır.
3. Bu çocuk utangaç ve çekingendir.
4. Bu çocuk diğer çocukları rahatsız eder.
5. Bu çocuk diğer çocuklara dostça ve hoştur
6. Bu çocuk diğer çocuklara karşı kaba ve haşindir.
7. Bu çocuk diğer çocuklarla oynamaz ve çalışmaz.
8. Bu çocuk sınıfta yaramazdır.
9. Bu çocuk diğer çocuklara karşı yardımseverdir.
10. Bu çocuk diğer çocukları kırar(incitir).
11. Bu çocuk diğer çocuklarla birlikteyken korkak gözüktür.
12. Bu çocuk diğer çocukların aktivitelerini bozar.